

1 februari 1945

Het Livadiapaleis, hoog boven de Zwarte Zee, stond in de winter van 1945 leeg. De ooit sneeuwwitte muren waren nu besmeurd met roet, het meubilair en de waardevolle kunstwerken al lang verdwenen. Wasbakken en toiletten waren van de muren getrokken en lampen van hun aansluitingen gerukt. De nazi's hadden alles gestolen, tot de koperen deurknoppen aan toe.

Met zijn ligging aan de kust op nog geen 5 kilometer van de badplaats Jalta, op het zuidelijkste puntje van het schiereiland de Krim, was dit paleis ooit de zomerresidentie geweest van tsaar Nicolaas II en tsarina Alexandra. Zij hadden het oude Livadiapaleis, waarin tsaar Alexander III was gestorven, laten afbreken en vervangen door een nieuw keizerlijk buitenhuis met 116 kamers dat beter geschikt was als familieverblijf. Hier, in het mediterrane klimaat en aan de zwarte kiezelstranden, konden de tsaar en tsarina en hun vijf kinderen even ontsnappen aan de vochtige lucht en de pracht en praal van Sint-Petersburg. In de weelderige tuinen rond het in Italiaanse neorenaissancestijl opgetrokken paleis van witte Krim-natuursteen groeiden palmen en cipressen. De tsaar en zijn kinderen zwommen er in zee, speelden tennis en reden te paard over rotsige paden, terwijl de tsarina op de bazaar haar borduurwerk verkocht om geld in te zamelen voor het plaatselijke ziekenhuis. Maar bij al die relatieve eenvoud was er natuurlijk ook de nodige luister. De oudste dochter van de tsaar, groothertogin Olga, vierde hier haar zestiende verjaardag met een groots bal in de witte balzaal, waarvan de openslaande ramen uitkwamen op een binnenhof in Italiaanse stijl. De hele nacht walste ze rond in

haar roze japon met voor het eerst haar haren hoog opgestoken, terwijl haar eerste juwelen – een halsketting met tweeëndertig diamanten en parels – fonkelden in het licht van de kroonluchters.

De tsaar en zijn gezin zijn maar vier keer in het Livadiapaleis geweest, voordat ze in 1918 in een kelder even buiten de stad Jekaterinenburg werden vermoord. Deze gruweldaad markeerde het einde van de Romanov-dynastie en van het tsarenrijk Rusland. Al snel verbouwden de bolsjewieken het paleis tot een sanatorium voor bevoorrechte arbeiders van het Sovjetregime die rust en stilte nodig hadden en verzorging voor hun tuberculose. De kameraden stripten het glanzend witte paleis en verwijderden of bedekten alles wat naar de familie Romanov verwees, net zoals ze tsaristische monumenten in heel Rusland hadden neergehaald en vervangen door communistische. Vervolgens kwam de oorlog, de tweede in een kwart eeuw. In 1942 bezetten de nazi's de Krim na een maandenlange strijd om de nabijgelegen stad Sebastopol, als onderdeel van de grimmige en uiteindelijk tot mislukken gedoemde Operatie Barbarossa, waarmee de nazi's hun niet-aanvalsverdrag met de Sovjets verbraken en over de steppes naar het oosten optrokken. Alleen het zomerpaleis van de tsaar was goed genoeg voor het nazihoofdkwartier op de Krim, en de invasiemacht confisqueerde het Livadiapaleis. In het voorjaar van 1944 wisten de Sovjets eindelijk de Krim te heroveren en de nazi's te verdrijven, maar niet voordat de tot de aftocht gedwongen vijandelijke troepen het Livadiapaleis hadden beroofd van alles wat ze maar konden dragen.

In dit geplunderde paleis stond nu, februari 1945, Kathleen Harri-man, de glamoureuze zevenentwintigjarige dochter van de op drie na rijkste man van Amerika. Duizenden werklieden waren in het paleis en de tuinen aan het zagen, hameren, schilderen, ontsmetten, poetsen en planten, om nog maar te zwijgen van het aanleggen van het broodnodige sanitair. Er stonden wel stapelbedden voor de dienstplichtige werklieden en Roemeense krijgsgevangenen die de Sovjets hadden aangeleverd om de omliggende landerijen te ontdoen van de rotzooi die de oorlog had achtergelaten, maar nog steeds waren er nauwelijks genoeg slaapplekken voor al die mensen die zich op dit vroegere tsarenlandgoed in het zweet werkten.

Kathy en haar vader W. Averell Harriman, de Amerikaanse ambassadeur in de Sovjet-Unie, waren een paar dagen daarvoor per trein uit Moskou gekomen. Eigenlijk waren ze van plan geweest om per vliegtuig te komen, omdat ze hooguit een dag of tien de tijd hadden om leiding te geven aan de laatste voorbereidingen voor een van de belangrijkste conferenties van de oorlog, maar door het slechte weer had hun toestel niet kunnen opstijgen. Uiteindelijk had de reis van 1300 kilometer hun bijna drie dagen gekost, tergend langzaam naar New Yorkse maatstaven, maar een recordtempo in dit door oorlog verscheurde deel van de wereld. Ze waren voortgekropen langs de platgebombardeerde dorpen en door de vertrapte landerijen waaraan Kathy in de vijftien maanden dat ze nu in Rusland woonde gewend was geraakt. Elk treinstation dat ze zag lag in puin. 'De zinloze verwoesting is iets verschrikkelijks,' schreef Kathy aan haar gouvernante en vriendin uit haar kindertijd Elsie Marshall, bijgenaamd 'Mouche', in New York. (Of deze opmerking Mouche ook zou bereiken hing van de censor af.) Aan haar oudere zus Mary schreef ze: 'Mijn god, wat staat dit land een werk te wachten – alleen al om alles op te ruimen.'

De oorlog was nog bepaald niet gewonnen, al hadden Britse en Amerikaanse troepen eind 1944 Rome, Parijs, Brussel en Athene van de Duitse en Italiaanse bezetting bevrijd, en trok het Rode Leger door Polen en Roemenië op naar het westen. Afgezien van het verrassende en opmerkelijk krachtige tegenoffensief van de Wehrmacht in België, Frankrijk en Luxemburg, dat in december door het westelijke front in de bitterkoude bossen van de Ardennen dreigde te breken, was duidelijk dat de geallieerden nu de overhand over de nazi's hadden gekregen. De oorlog in de Stille Oceaan was nog verre van voorbij – Amerikaanse generaals schatten dat die nog wel anderhalf jaar kon duren tenzij een geheim, niet getest wapen op tijd klaar was om alles te veranderen – maar de Britse premier Winston Churchill, de Amerikaanse president Franklin Roosevelt en Sovjetleider Josef Stalin beseften dat ze in Europa op een kruispunt waren aangeland. Terwijl hun legers om het hardst naar Berlijn optrokken, stonden de drie leiders voor gecompliceerde vragen over het eind van de oorlog op het continent; vragen die ze alleen in een rechtstreeks gesprek konden beantwoorden.

Het was niet de eerste keer dat ze zo'n bijeenkomst organiseerden. Eind november 1943 hadden 'de Grote Drie' zoals ze genoemd werden, een conferentie gehouden in Teheran om de basis te leggen voor het langverwachte tweede front, dat ze zeven maanden later op de stranden van Normandië zouden lanceren. Toen waren Churchill en Roosevelt, in een poging om Stalin gunstig te stemmen, zo bereidwillig geweest om de moeizame reis naar Teheran te maken, dat heel wat dichterbij Moskou lag dan bij Londen of Washington. Nu zou het niet meer dan eerlijk zijn geweest als Stalin naar hen toe was gekomen. De westerse leiders hadden voorgesteld om de conferentie in het Middellandse Zeegebied te houden, maar Stalin beweerde dat zijn gezondheid te zwak was om de Sovjet-Unie te verlaten. Op advies van zijn artsen weigerde hij een locatie buiten zijn eigen grenzen te overwegen. Churchill en, vooral, Roosevelt, geloofden dat samenwerking met de Sovjets onontbeerlijk was voor een overwinning in de Stille Oceaan, voor het succes van de door Roosevelt bedachte nieuwe wereldvredeorganisatie en om Stalin op de langere termijn aan de afspraak over zelfbeschikking voor onlangs bevrijde landen zoals Polen te kunnen houden. Zij hadden in hun plannen voor een democratische naoorlogse wereld meer te verliezen dan Stalin, die met zijn Rode Leger overduidelijk heer en meester was in Oost-Europa. Roosevelt gaf Averell Harriman in het geheim de instructie om zonder veel tegenstribbelen toe te geven aan Stalins verzoek en te bevestigen dat Churchill en hij naar de Sovjet-Unie zouden komen, voordat Churchill nog bezwaren kon opwerpen.

Stalin weigerde verder naar het westen te reizen dan de Zwarte Zee-kust, en de badplaatsen langs de zuidkust van de Krim, die wel de 'Romanov-route' werd genoemd vanwege het grote aantal buitenhuizen dat de tsarenfamilie en hun aristocratische vrienden er ooit bezaten, hadden voor hooggeplaatste communisten nog steeds een zekere allure. De Sovjets hekelden dan wel de corruptie uit de tijd van de tsaren, maar kennelijk zagen ze er geen been in om deze luxueuze paleizen voor zichzelf te gebruiken. Nadat ze verscheidene locaties rond de Zwarte Zee hadden bekeken, van Odessa tot Batum, vonden de Sovjets en de Amerikanen Jalta en het Livadiapaleis de beste opties; de andere waren ofwel te zwaar beschadigd om een delegatie te kunnen huisvesten, of minder goed per

schip of vliegtuig te bereiken. Harriman en de Amerikaanse ambassade in Moskou gingen knarsetandend akkoord, ook al lag, zoals Churchill onderstreepte, de Zwarte Zee nog vol mijnen. Daardoor was het voor de leiders veel te riskant om per schip naar Jalta te reizen, maar een deel van hun ondersteunende staf zou dat wel moeten doen. Met Nieuwjaar 1945 stond het besluit vast: Roosevelt en Churchill zouden elkaar ontmoeten op het eiland Malta, zo'n 120 kilometer van de zuidelijkste punt van Italië en vervolgens de overige 1800 kilometer naar de Krim vliegen, om met Stalin te confereren in het zomerpaleis van de tsaar.

Het Livadiapaleis was weliswaar een keizerlijke residentie, maar het was kleiner dan de villa van 10.000 vierkante meter in de Hudsonvallei waar Kathy Harriman was opgegroeid. Het was ook te klein om alle drie de delegaties, die met de dag in omvang leken te verdubbelen, onder te brengen. In zijn rol van royale, attente gastheer had Stalin het Livadiapaleis hoffelijk aan president Roosevelt aangeboden. Het was het grootste van verscheidene paleizen in de omgeving en het had een balzaal die uitstekend geschikt was om de formele bijeenkomsten van de Grote Drie en hun adviseurs te laten plaatsvinden. En omdat Roosevelt vanaf zijn middel verlamd was en dus aan een rolstoel gekluisterd, dacht Stalin dat het voor de president het prettigst zou zijn als hij niet elke dag naar de besprekingen hoefde te reizen. Churchill en zijn gezelschap zouden in het Vorontovpaleis ondergebracht worden, ook een huis van een Russische aristocraat dat de Sovjets hadden genationaliseerd, een half uur rijden verderop aan dezelfde weg. Stalin had zelf gekozen voor een iets kleiner landgoed in de buurt, dat bekendstond als het Joesoepovpaleis en handig tussen het Amerikaanse en het Britse verblijf in lag. Het Vorontov- en het Joesoepovpaleis waren in veel betere staat dan het Livadia, al hing er wel iets ongemakkelijks rond het verblijf van Stalins keuze. Het was ooit eigendom geweest van de man die volgens de geruchten de moordenaar was van Raspoetin, medium (of charlatan, het is maar hoe je het bekijkt) en adviseur van tsarina Alexandra, die met zijn ongezonde invloed op de Romanovs hun val had bespoedigd. Of de ondoorgroendelijke Stalin deze villa koos om een bepaalde boodschap af te geven – ter intimidatie of als zwarte humor – of omdat hij dit huis gewoon het comfortabelst vond, bleef in nevelen gehuld.

Toen eenmaal besloten was dat de drie leiders in Jalta bijeen zouden komen, hadden de Sovjets maar drie weken om de geplunderde villa's klaar te maken voor een van de grootste en belangrijkste internationale topontmoetingen in de geschiedenis. Lavrenti Beria, het afschrikwekkende hoofd van de *Narodni komissarjat vnoetrennitsj del* (de gevreesde НКВД) en de man aan wie Stalin altijd zijn onaangenaamste klussen kon toevertrouwen, had de leiding over de voorbereidingen. Dat betekende ook dat hij overal toezicht op hield, van reparaties aan de gebouwen en het vervoer van levensmiddelen tot het verwijderen van ongewenste elementen uit het omringende gebied. Tot dat laatste behoorden 835 'antiSovjetindividuen' die werden ontdekt bij de 74.000 veiligheidscontroles die de НКВД in een straal van 20 kilometer rond Jalta uitvoerde. Ambassadeur Harriman zou dan tien dagen voor het begin van de conferentie aankomen om erop toe te zien dat de verbeteringen aan de Amerikaanse eisen voldeden en om te controleren of de logistieke en protocolaire zaken op orde waren, zodat geen enkel probleem, hoe klein ook, het diplomatieke proces in de weg kon staan.

In theorie was Averell Harriman verantwoordelijk voor het regelen van de laatste zaken voor de conferentie, maar in de praktijk lag het iets anders. Averell was iemand die nooit een kans voorbij liet gaan om in het middelpunt van de actie te staan. Begin 1941 tierde het isolationisme nog welig in de Verenigde Staten en bleef het land neutraal. Roosevelt wilde graag de strijd tegen de nazi's steunen, maar moest daarbij wel officieel een neutrale positie blijven innemen. Maar hij bedacht creatief een omweg waarmee hij toch zijn doel kon bereiken: *Lend-Lease*. De Verenigde Staten zouden Groot-Brittannië en zijn bondgenoten voedsel, brandstof, schepen, vliegtuigen, munitie en ander oorlogsmaterieel 'lenen', dat Groot-Brittannië dan theoretisch na de oorlog zou teruggeven. In februari 1941 had Roosevelt Averell tot speciaal Lend-Lease-gezant benoemd en die was zonder een moment te aarzelen op het hoogtepunt van de Blitz naar Londen verhuisd om die functie op zich te nemen. Maar toen de Verenigde Staten aan de oorlog gingen meedoen, verplaatste de actie zich naar het oosten en Averell wilde daar graag achteraan. In het najaar van 1943 had Roosevelt hem de positie van ambassadeur bij het Kremlin aangeboden, en was hij onmiddellijk uit Lon-

den naar Moskou vertrokken. Deze keer ging het niet anders. Drie dagen nadat Kathy en hij op de Krim waren aangekomen, vloog hij naar Malta om Churchill en Roosevelt te ontmoeten; hij liet het aan zijn dochter over om in Jalta de rest van zijn werk te doen in de week voordat de delegaties zouden arriveren.

Dat mag verassend lijken, maar eigenlijk was het heel logisch dat Kathy de leiding over de laatste voorbereidingen voor de conferentie kreeg: zij sprak Russisch, Averell niet. Kathy had wel begrepen dat haar vader naast zijn verplichtingen als ambassadeur in Moskou nooit tijd zou hebben om zich de taal eigen te maken en dus had ze besloten om voor hen allebei Russisch te leren. Zodra ze in Moskou aankwamen, waar zij zou dienen als de officiële gastvrouw van Spaso House, de residentie van de Amerikaanse ambassadeur, nam Kathy een taalleraar in dienst. De weinige Engelssprekende Russische leerkrachten in Moskou waren al bezet, dus moest ze een Franssprekende leraar aannemen en van Russisch naar Frans naar Engels vertalen. Kathy nam elke gelegenheid te baat om haar Russisch te oefenen, luisterde aandachtig toe tijdens opvoeringen in het beroemde Bolsjoi- en het Maly-theater en mompelde in zichzelf Russische zinnen terwijl ze op straat liep. Soms staarden de plaatselijke bewoners haar aan terwijl ze zo liep te mompelen, maar, zoals ze haar zus Mary vertelde, ze keken toch altijd al naar haar vanwege haar bontjas en zijden kousen, schaarse luxeartikelen die maar weinig mensen in Moskou zich konden veroorloven. Haar Russisch was verre van volmaakt, maar ze sprak het vloeiend genoeg om op informele bijeenkomsten als tolk voor haar vader te kunnen optreden en nu ook om te midden van alle drukte in het Livadiapaleis te kunnen communiceren met de Russische beveiligers, bureaucraten en werklieden. Hoeveel moeite de taal haar vaak ook kostte, ze hoopte dat de Russen haar zouden vergeven, net zoals zij hen vergaf dat ze haar naam niet goed konden uitspreken. Het officiële woord voor 'meneer' in het Russisch was 'gospodin', dus de Russen spraken haar aan als 'gospodina', maar velen vonden het onmogelijk om de harde 'H' van 'Harriman' uit te spreken. Dus klonk 'Miss Harriman' zo ongeveer als 'Gaspadiena Garriman', wat volgens Kathy klonk als 'het ochtendgerochel van een oude man.'

Het was niet de eerste keer dat Averell – altijd Averell of Ave, nooit va-

der of papa – Kathy in een afgelegen oord haar eigen boontjes liet doppen. Tijdens haar vier jaar op Bennington College in Vermont had Kathy haar wintervakanties doorgebracht in Sun Valley, Averells skiresort in Idaho, het eerste van zijn soort in de Verenigde Staten. Toen de Amerikanen na de Olympische Winterspelen van 1932 in Lake Placid de smaak van het skiën te pakken kregen, zag Averell een enorme kans. Als voorzitter van Union Pacific Railroad was hij op zoek naar mogelijkheden meer reizigers te trekken voor de spoorlijnen naar het westen. Mensen moesten een reden hebben om naar het westen te gaan, en een mondain skiresort dat het kon opnemen tegen de Alpenskiioorden in Europa zou die reden kunnen zijn. Als ‘strand ranch in de bergen’ zoals de reclameslogan luidde, was Sun Valley onmiddellijk een succes – zeker nadat Averell zijn ingenieurs opdracht had gegeven om de allereerste stoeltjeslift ter wereld te ontwerpen en aan te leggen. Kathy was al snel even thuis in Sun Valley als in het herenhuis van de Harrimans in New York of op hun buiten Arden House in de Hudsonvallei. Kathy’s ouders waren gescheiden toen zij tien was, en haar moeder Kitty overleed aan kanker toen Kathy pas zeventien was. Averell was hertrouwd met Marie Norton, de ex-vrouw van Cornelius Vanderbilt Whitney, en als vanzelfsprekend had Marie op Arden de rol van vrouw des huizes op zich genomen. Kathy en haar stiefmoeder konden het goed met elkaar vinden en de landerijen rond Arden House waren ideaal terrein voor paardrijden en jagen, twee van Kathy’s grootste liefhebberijen, maar Sun Valley was de plek die Kathy en haar vader echt met elkaar verbond.

Terwijl Averell de wereld afreisde voor zijn diverse ondernemingen, eerst in zaken en vervolgens steeds meer in de politiek, liet hij Kathy vaak wekenlang als zijn plaatsvervanger optreden. Zo regelde zij de dagelijkse zaken rond de activiteiten in het resort; van het beoordelen van de omstandigheden op de piste en het regelen van de publiciteit tot het fêteren van beroemde gasten als Ernest Hemingway, die zich al snel thuis voelde in Sun Valley. Ze deed zelfs af en toe wat onderzoek naar concurrerende resorts die in de omgeving opkwamen. De familie mocht dan schatrijk zijn, de Harrimans lieten het niet breed hangen en hadden zelfs een tamelijk spartaanse levensstijl. Kathy had op kostschool gezeten in Virginia, op de Foxcroft School, die bekendstond om de vossen-

jachten die er werden gehouden, de meerdaagse buitenritten te paard naar de grotten van Luray en omdat de meisjes er elke nacht, weer of geen weer, buiten moesten slapen op een onverwarmde veranda. Kathy was graag buiten, blootgesteld aan de elementen, en in Sun Valley werd ze al snel een hartstochtelijk skiër. Voordat haar vader de stoeltjeslift liet aanleggen, bracht ze vele dagen door met langs de berghellingen omhoogklimmen, soms wel vijf uur lang, modieus gekleed in een jasje met haar eigen monogram erop en een kasjmier trui, en met zeehondenvellen onder haar ski's, allemaal voor één afdaling over de maagdelijke poedersneeuw van Idaho. Haar familie begon haar 'Puff' te noemen, naar het geluid van haar hortende ademhaling op grote hoogte terwijl ze koppig steeds verder omhoogliep. Maar belangrijker dan haar atletische avonturen was dat Kathy in die kostbare weken in Sun Valley, ook als Averell er niet was, de kans kreeg om haar waarde als gelijkwaardig partner naast haar vader te bewijzen.

Sun Valley leiden was in veel opzichten de ideale voorbereiding op een grote internationale conferentie. Maar eigenlijk kon je je niet echt voorbereiden op al het werk dat nog gedaan moest worden voordat Roosevelt en zijn gezelschap in het Livadiapaleis aankwamen. Onder leiding van Lavrenti Beria waren de Russen verwoed bezig de villa's opnieuw in te richten met wat er maar voorhanden was in de luxehotels van Moskou. Meer dan 1500 wagonladingen bouwmaterialen, gereedschappen, meubels, tapijten, gloeilampen, kunst, serviesgoed, kookgerei en voedsel denderden 1600 kilometer zuidwaarts naar de Krim. Het leek of alles wat maar loszat in het gerenommeerde Hotel Metropol van Moskou was ingepakt en naar Jalta was gereden. Zelfs op de uniformen van de kamermeisjes in het Livadiapaleis stond de opvallende 'M' van Metropol geborduurd. Naast de te verwachte zaken als bedden, tafels en stoelen moesten alle praktische alledaagse voorwerpen zoals kleerhangers, scheerspiegels en asbakken worden aangevoerd. Kathy vermoedde dat sommige voorwerpen 'gewoon "gevorderd" waren bij woonhuizen' in de door de oorlog geteisterde stadjes rond Jalta.

Dan was er nog het probleem om de bewoners die na het vertrek van de nazi's in het paleis waren getrokken er weer uit te krijgen: insecten. Het paleis was vergeven van de luizen en bedwantsen. Naast de NKVD-

manschappen van Beria, soldaten van het Rode Leger, plaatselijke landarbeiders en Roemeense krijgsgevangenen die zwoegden om alles voor elkaar te krijgen, kwamen er nu ook mensen van het medische korps van de Amerikaanse marine om het paleis te ontluizen. Zij besproeiden al het meubilair met een kerosineoplossing die voor 10 procent uit DDT bestond en strooiden DDT-poeder over al het linnengoed, maar zelfs die draconische dosis gif kreeg het ongedierte niet helemaal weg. Kathy kende de Russische bedwantsen zelf maar al te goed. In de trein van Moskou naar Jalta was ze naast haar oog gebeten. Haar huid was zo opgezwollen dat ze een dag of twee nauwelijks kon zien. De internationale diplomatieke dienst in oorlogstijd kon bepaald on-glamoureuus zijn, maar Kathy liet zich niet van haar stuk brengen.

Juist door haar stoere en onverstoerbare aard was zij een vaste waarde geworden in de wereld van haar vader. Dankzij haar vijftien maanden in Moskou en de twee jaar daarvoor als oorlogsverslaggever in Londen, was de aantrekkelijke, uitgesproken dochter van Averell Harriman een bekende verschijning voor de militaire en burgerleiders van de geallieerde landen. Haar aanwezigheid in het Livadiapaleis zou geen verrassing zijn, ook niet voor Roosevelt zelf. 'Aangezien dit haar afdeling is, heb ik besloten Kathleen mee te nemen,' had Averell op 17 januari per telegram aan FDR laten weten. 'Ik laat haar in Jalta achter om toe te zien op de details van de voorzieningen daar.' Roosevelt had geen bezwaar gemaakt.

Het was ironisch dat dit voorbereidende werk Kathy's terrein was geworden. Ze was aan het begin van de oorlog naar Londen verhuisd om als journalist te gaan werken. Niet, zoals ze verschillende keren heeft benadrukt, om huishoudster voor haar vader te spelen. Een van de laatste dingen die ze aan haar zus Mary had geschreven voordat ze naar Moskou verhuisde was zelfs: 'Ik hoop alleen dat er geen ontvangsten zullen zijn.' Helaas werd ze op dat punt teleurgesteld. Het leven in Moskou leek wel het ene grootse, overvloedig met kaviaar en wodka overladen banket na het andere. Inmiddels verwachtte ze dus wel dat het in Jalta tot haar taak zou behoren om leiding te geven aan een enorme huishoudelijke staf en gasten te onderhouden, maar inmiddels had ze geleerd dat haar rol als gastvrouw en rechterhand van haar vader veel complexer was dan alleen maar feestjes geven en het huishouden bestieren. Ze had nooit officieel

een titel gekregen, maar diende in feite als hoofd protocol van de Amerikanen, een rol die vaak over het hoofd gezien en ondergewaardeerd wordt, maar van levensbelang is voor de internationale diplomatie. Onder dat protocol vielen allerlei zaken; van het bestuderen en respecteren van de rituelen en gebruiken in andere landen, tot zorgen dat onbeduidende meningsverschillen niet op de spits werden gedreven door de tafelschikking op een staatsdiner. Het was Kathy's taak om elke denkbare oorzaak van culturele verwarring, irritatie of verstoring te voorzien en weg te nemen voordat de gedelegeerden aankwamen. Zelfs iets ogenschijnlijk onschuldigs als een tyffout in de naam van een onderminister op een plaatsingskaart kon dat delegatielid al ergeren, waarna die persoon dan zijn irritatie mee de conferentiezaal in nam. Het effect daarvan kon schadelijk zijn.

Hoe belangrijk alle rituelen ook waren, soms verloor Kathy zelf op charmante wijze het protocol uit het oog. Tijdens een avondje uit in Londen met haar beste vriendin Pamela Churchill, de schoondochter van de premier, kwamen ze eens toevallig de koning van Griekenland tegen. Kathy begroette hem met een simpel Amerikaans 'How do do!', terwijl Pam neerzeeg in een diepe reverence. Kathy zag ook weinig in het idee dat je je onderdanig zou moeten opstellen tegenover mensen die zogenaamd boven je staan. Ooit was ze in botsing gekomen met Adele Astaire, de zus en vroegere danspartner van filmster Fred Astaire, en nu de vrouw van Lord Charles Cavendish; Kathy had voor *Newsweek* een sarcastisch artikel geschreven over Adeles bijdragen aan de oorlogsinspanning. Als oorlogsverslaggever had Kathy kennisgemaakt met en geschreven over talloze vrouwen die in fabrieken werkten, als vrachtpiloot dienden of vlak achter de frontlinies soldaten verpleegden. In haar ogen wogen Adeles inspanningen als 'amanuensis' die de liefdesbrieven van soldaten redigeerde, daar niet tegen op, al zorgde ze wel voor mooie kopij. In het artikel merkte Kathy op dat Adele 'nog steeds kinderlijke strikken in haar grijzende haar' droeg. (*Newsweek* had ook Adeles leeftijd afgedrukt – een ruime 44 – maar dat kon Kathy op haar redacteur afschuiven.) Natuurlijk was Adele, een vriendin van Kathy's stiefmoeder, niet blij met de manier waarop ze uit het artikel naar voren kwam. De eerstvolgende keer dat ze de jongere vrouw zag, bij een res-